

Dünyaya insan gəlir. Eyni doğulanlar, fərqli insanlar dünyasına... Doğular nə qədər bir-birinə bənzəsə də, insanlar bir o qədər fərqlidir bu dünyada. Məşhur Maqomayevlər nəslinin davamçı olaraq dünyaya göz açan Müslüm kimi. Hami kimi doğulmuşdu, lakin illər sonra onun fərqliliyinə hər kəs şahid olacaqdı. Çünkü Müslüm Maqomayev yumruq boyda üzərinə böyük Azərbaycan sevgisini sığdırıb bir ömür "Ey, əziz anam, Azərbaycan! Sənə bağlıyam, Azərbaycan! Ömrümün mənasısan, qardaşlıq dünyasınan, anamın anasısan, Azərbaycan" deyərək dünyani gəzəcək, bütün konsertlərinin həm əvvənlində, həm də sonunda "Azərbaycan" deyəcəkdir. Həm qəlbindən, həm dilindən "Azərbaycan" kəlməsi düşməyəcək, onu ölkə ölkə dünyasının hər yerində özü ilə apara-caqdı. Əslində isə Müslüm Maqomayev "Azərbaycan"la bir ömür Vətənini dünyaya tanıdırdı. Bir Vətənə bir övladın sevgisini təcəssüm etdirirdi. Bir vətəndaşın necə Vətən daşı olmasını göstərirdi.

Opera və Balet Teatrının solisti olmuş, İtaliyanın Milan şəhərindəki "La Skala" teatrında təcrübə keçmiş, Enriko Pyatsa ilə "Sevilya bərbəri" operasından Fiqaronun, "Toska" operasının Skarpianın partiyalarını hazırlamışdır.

1966-ci ildə Parisin "Olimpiya" konsert salonunda ilk konsertini vermiş, 1968-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını bitirmiş, 1969-cu ildə Sopotda (Polşa) keçirilən Beynəlxalq Mahnı Festivalında ilk mükafatını almışdır.

1975-ci ildə "Azərbaycan Dövlət Estrada-Simfonik Orkestri"nin bədii rəhbəri təyin

Qleb Drozdovun sıfarişlərini yerine yetirmişdir. Belə ki, o, "İqor polku haqqında dastan" əsərinin motivləri əsasında hazırlanmış "Yaroslavna" tamaşasına musiqi bəstələmişdir. Özü həmin tamaşada knyaz İqor, Tamara Sinyavskaya isə Yaroslavna rolunu ifa etmişdir.

Tamara Sinyavskaya-Müsəlümün

Müslüm Maqomayev, həm də onun kimi yüzlər istedad sahibi bu xalqın həm qəlbində, həm də maddi-mənəvi irlərində yaşayır, yaşadıllar, yaşadılacaq da.

Müslüm Maqomayev xalqımız tərəfindən də, dövlətimiz tərəfindən də lazımi dəyərini alıb. Onun haqqında filmlər çəkilib, yubileyləri təntənəli şəkildə, dövlət səviyyəsində qeyd olunub. Mükafatlarını isə saymaqla bit-

Müslüm Maqomayev: susmayacaq nəğmə

* * *

Bizim nəsil Müslüm Maqomayevin səsini kəş edəndə gənclik çağına yenice qədəm qoymuşdu. Uşaqlıq, yeniyetməliyin yəqin ki, başımızı qatan oyunları, əyləncələri bu tanışlıqda bir qədər bizi ləngitmişdi. O zamana-dək dinləməmiş deyildik Müslüm bəyi. Çünkü o, hər an evlərimizdə idi. Lakin gözümüz gənlikdə daha çox açıldıqdan biz Müslüm Maqomayevin kim olduğunu ele o dövrdən anlamağa başlamışdıq. Çünkü hər şeydən əvvəl televiziya ekranlarında yaraşlıq bir adam göründü. Bənzərsiz bir səsin fonunda isə fəqli bir insan yaxından tanımış olurdıq. Açığı bu insan bize möcüzə kimi gelirdi, desəm, daha çox yerinə düşər. Çünkü onu həmişə səliqəli geyimde, şüx qamətdə, əzəmetli duruşda və heyranedici bariton səsinin shəhri ilə qarşılıyordıq.

Bakılı gənc dünyani fəth edir

Doğum gündündə olduğu kimi, anım gündündə də Müslüm Maqomayevi xatırlayırmış, keçidiyi ömür yoluna nezər salırdı. Bu səbədən də xatırlayaq ki, kiçik yaşlarından istədədi kəş edilən bu gözəl bəstəkar-müğənni 1950-ci illərin axırlarında, yeniyetməlik və ilk gənəlik illərində Bakı məhəllələrindən birləşən həyatlarında, dostlarının arasında oxuya-yardı.

Bakıda tayı-bərabəri olmayan bu bariton səsi eşidən hər kəs istər-istəməz ona diqqət kəsilər, bu səsin sehrindən çıxa bilməzdi. Artıq 15-16 yaşında tanınır, öz pərəstişkarları vardi. Onu klublarda, məktəblərdə, institutlarda, hətta Bakı bulvarında oxumağa dəvət edirdilər. O isə bu dəvətlərin heç birini cavabsız qoymazdı.

Gənc Müslümün nadir səsi, qeyri-adi istədədi təbii ki, Azərbaycanın musiqi ictimaiyyətinin diqqətini də cəlb etmişdi. Məşhur dirijor və bəstəkar Niyazi onu çox sevir, sənətəki her addımına göz qoyur, qayğısına qalırırdı. Oxumaqdan yorulmayan Müslüm təcrübəli pedaqoqlardan dərs aldıqca səsi daha da cilalanır və gözəlləşir, tembi zənginləşirdi.

O, ilk rəsmi uğurunu 1962-ci ildə qazanır. Maestro Niyazının tövsiyəsi ilə tələbə və gənclərin Helsinkidə keçirilən VIII Ümumdünya Festivalına göndərilən Müslüm Bakıya medalla qayıdır. Populyar "Oqonyok" jurnalı onun portretini və "Bakılı gənc dünyani fəth edir" başlıqlı məqale dərc edir.

Qeyri-adi hayatı

Qeyri-adi uğurlara imza atan Müslüm Maqomayevin həyat və sənət yolu da qeyri-adi olmuşdur. 19 yaşında Helsinkidə gənclər festivalında, 1963-cü ildə Moskvadə keçirilən Azərbaycan mədəniyyəti günlərində uğurlu çıxışları ilə şöhrət qazanmağa başlaşmışdı. 1960-ci illərdə Azərbaycan Dövlət

edilmişdir. Bu orkestrle Sovet İttifaqının bir sıra şəhərləri ilə yanaşı, Fransa, Bolqarıstan, Polşa, Finlandiya, Kanada və İranda konsertlər vermiş, 1970-ci illərdən həyatını estrada ilə bağlayıb və görünməmiş populyarlıq qazanmışdır. Keçmiş SSRİ-nin hər yerində çıxışları etmiş, stadionlarda konsertlər vermiş, televiziya onun konsertlərinə geniş yer ayırmış, qrammon valları böyük tirajla buraxılmışdır. Repertuarı hərtərəfli və olduqca genişdir. Populyar mahnılarla yanaşı, dünya hitlərini, klassik əsərləri, kinolara yazılmış mahnıları məhərətlə səsləndirmişdir. Azərbaycan Ali Sovetinin deputati olmuş, bir sıra orden və medallarla təltif edilmişdir.

Ən böyük arzu və əsl Fiqaro

Müslüm Maqomayevin ən böyük arzularından biri İtaliyada təhsil almaq olub. Nəhayət, həmin gün də gəlib yetişmiş və gənc Müslüm Azərbaycan Opera və Balet Teatrı tərəfindən "La skala" teatrına təcrübə toplamağa göndərildi. O, hələ uşaqlıqdan Mattia Battistini, Enriko Karuzo, Mario del Monako, Tinna Ruffo kimi italyan klassiklərinin qramoplastinkaları ilə maraqlanmış, onlardan qayıb olaraq vokal dersləri almışdır. İndisə gənəlik xeyalları gerçəkləşmiş və ona Cenarro Barro, Enriko Pyatsa kimi canlı korifeylerdən dərs almaq nəsib olmuşdu.

Beləliklə, Müslüm Bakıya əsl Fiqaro kimi qayılmış və "Seviliya bərbəri" tamaşasında səhnəyə çıxmışdır. Görkəmli pianoçu Rauf Atakişiyevlə dostluğun və əməkdaşlığı onun bu yolda daha böyük uğurlarına yol açmışdır. "Seviliya bərbəri" operasının hər tamaşası anlaşıqla keçmiş və Bakı tamaşacıları Fiqaronu – Müslüm Maqomayevi görünməmiş coşqu ilə qarşılımışdır.

Müslüm Maqomayev Eldar Quliyevin filmlərinə musiqi yazmış, daha sonra rejissor

"Melodiya"SI

Nə qədər bacarıqlı, istedadlı, qabiliyyətli olursan, ol, istər kişi, istərsə də qadın olsun, gözəl həyatı ailə tamamlı. Ailəsiz insan özünü həyatda tapa bilmir, sanki yarımcıq qalmış bir işin öhdəsindən gələ bilmir. Lakin ailə sanki uğurların da davamıdır. Həzin bir müsəlmdir, qulaq asdılqca doymadığını hiss etdiyin musiqi. Elə buna görə deyildimi Müslüm "Melodiya" mahnisini Tamara Sinyavskaya əsl sevgi nəğməsi olaraq həsr etmişdi.

Bir ömür bir-birini sevən, çətin gündə də, xoşbəxt günlərdə də sevinc və kədəri bölüşən bu iki insan həm də gözəl bir ailədə birləşib, onu 35 ilə çatdırı, ülvü hissələrini yaşada bilmisdilər. Bu insanları sevgi ilə yanaşı, həm də hörmət hissi bir-birinə bağlayırdı. Tamara xanımın dediyi kimi: Sevgidən, bağlılıqdan başqa, daha bir hissə var – dərin hörmət. Bax, əgər biz bir-birimizlə mübahisə etsək də, bu çox emosional, ucadan olur – amma 3 dəqiqəlik. Biz ayrı-ayrı otaqlara çəkilirik... və sonra çıxırıq: söhbət nədən gedirdi, yağışımı keçdi? Vəssalam. Men Müslümə ki mənşəyinə görə çox hörmət edirəm. O müdrikdir... Ümumi maraqlarımız çox idi. Xüsusən söhbət musiqidən, oxuma-dan gedəndə. Müslüm televizorla onda güclü emosiyalar yaradan kiminsə çıxışını görən kimi dərhal mənə deyirdi: "Sən bunu eşitdin!?" Və "suallar və cavablar", heyranlıq və ya hiddətə dolu axşam başlayırdı. Müslüm çox emosional insan idi, lakin buna baxma-yaraq bizim zövqlərimiz və rəylərimiz demək olar ki, hər zaman üst-üstə düşürdü. İndi bu əyləncəli dialoqları aparmaq üçün heç kim yoxdu...

Azərbaycan Müslüm Maqomayevi yaşadır, yaşadacaq

Bizim xalq qədirbilən xalqdır. Həm

məz.

Müslüm Maqomayev Bakıda dəfn olunub. Ömrünün sonunadək Azərbaycanla birlikdə dünyani gəzən bu bənzərsiz istedad sahibi ömrün son günü Vətənin torpağında uyudu. Çünkü xalqımızın belə bir qədim deyimi də var: gəzməyə qərib ölkə, ölməyə Vətən yaxşı.

Və son-əlvida, ey Bakı

Müslüm Maqomayevin Sergey Yeseninin sözlərinə bəstələdiyi və yalnız evindəki studiyada yazdırmağa macəl tapıldığı "Əlvida, ey Bakı" mahnısı onun sonuncu əsəri olub. Maraqlıdır, bu, bir təsadüf idimi, yoxsa həyatın gərdişi?.. Nə üçün onun son əsəri məhz "Əlvida, ey Bakı" olub?

Həyat bezen bize elə töhfələr bəxş edir ki, onun ne olduğunu zamanla anlayırıq. Elə "Əlvida, ey Bakı" da həyatın Müslüm Maqomayevə töhfəsi olub. Bir ömür həyata töhfəsini verən sənətkara həyatın son töhfəsi. Bu töhfənin düşündürən cəhəti onun Bakı ilə, həm də vidalaşmaq kimi incə hissələrə bağlı olmasıdır. Müslüm Maqomayev nə üçün musiqi bəstələmek üçün bu şeiri seçmişdi? Nə üçün "Əziz Bakı, əlvida! Son görüşdür, əlvida. Bir həyəcan, bir kədər könlümü etmiş Vətən. Ürəyim narahatdır bu ayrılıq çağında..." ifadələrinə musiqili nəfəs vermişdi? Bəlkə bu ifadələri elə ömrün son günü, son gün deyəcəyi söz kimi düşünürdü?..

Bu gün də Müslüm Maqomayevi dəruni hissələrə anır, onu dərin hörmət və saygı ilə xatırlayıraq. Çünkü onu Bakıya əslə "əlvida" demiş sanırıq. O, Bakıdadır, paytaxtdan bütün Azərbaycana yayılan nəğmələrindədir. Bu nəğmələr susmayacaq ki, Müslüm Maqomayev də unudula...

Mətanət Məmmədova